

УДК 339.923

СОТ: НЕТАРИФНІ МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

Огіда П. П.

Студент 4-го курсу спеціальності «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, асистент Підчоса О. В.

Анотація. *У сучасних умовах функціонування міжнародних економічних відносин, які характеризуються постійними трансформаціями на світовому ринку та загрозами глобальної рецесії, активне використання нетарифних протекціоністських заходів суттєво загострює становище на світовій економічній арені. Нетарифне регулювання виступає одним з основних інструментів регламентації міжнародної торгівлі. Враховуючи загальносвітову тенденцію до зниження впливу тарифних протекціоністських заходів, країни все більше вдаються до нетарифних методів регулювання торгівлі. Такий стан речей зумовлює необхідність подальшого дослідження обраної проблематики. В даній роботі досліджено нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі та їх наслідки для економіки країн світу.*

Ключові слова: *нетарифні методи, міжнародна торгівля, ГАТТ, СОТ.*

Постановка проблеми. Однією з особливостей сучасного розвитку світової економіки є продовження процесу глобалізації торгівлі, яка виступає в якості однієї з основних складових міжнародних економічних відносин. За таких умов, та з огляду на зростаючий рівень глобальної конкуренції, у торговельній політиці кран посилюється практика використання інструментів протекціоністського характеру. Політика держав у цьому напрямі реалізується шляхом використання митно-тарифних і нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Варто зазначити, що хоча Світова організація торгівлі (СОТ) досягла певних успіхів в сфері зниження рівня і зв'язування тарифних ставок, проте вищезазначена проблема не втратила своєї актуальності в сучасних міжнародних торгових відносинах і потребує подальшого ґрунтовного вивчення.

Мета статті – дослідження основних методів та інструментів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; визначення особливостей нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі в сучасних умовах та ідентифікація наслідків їх застосування; обґрунтування необхідності пошуку шляхів співпраці у сфері регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах розвитку світової економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням теоретичних засад міжнародної торгівлі із висвітленням окремих аспектів її регулювання в контексті нетарифних методів, займалися як українські, так і зарубіжні науковці, зокрема: Р. Акофор, В. Андрійчук, Р. Болдвін, І. Бураковський, О. Гребельник, Н. Горін, А. Деардорф, О. Кіреєв, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Н. Науменко, Л. Пісьмаченко, В. Сіденко, Р. Стерн, А. Філіпенко, Н. Фомічов, О. Шишаєв та інші.

Основні результати дослідження. Незважаючи на глобалізаційні процеси в світовій економіці та швидке накопичення емпіричної інформації про них, достовірної та якісної інформації відносно нетарифних методів регулювання (НТМ), яка б показувала чітку тен-

денцію щодо їх загального використання та впливу, – на даний момент немає. В даному контексті необхідно відзначити суттєвий внесок країн з розвинутою економікою та країн, що розвиваються, в процес накопичення інформації щодо НТМ. При цьому, існує негативний момент – відсутність уніфікованого підходу до збору інформації. Вищезазначені дані збираються різними країнами з різною метою, тому досить часто не відображають важливі моменти. Проаналізована емпірична інформація розвинених країн та країн, що розвиваються, дає змогу розділити основні бар'єри на: технічні, санітарні та фіто-санітарні. Необхідно підкреслити, що країни, можуть встановлювати певні обмеження на торгівлю (експорт/імпорт), проте будь-які обмеження, не згадані у законодавстві, визнаються незаконними. Так, перелік пільг щодо НТМ був встановлений в ході Уругвайського раунду переговорів в рамках СОТ та пізніше доповнювався країнами-учасницями організації. Важливим є те, що виходити за межі вищевказаного переліку забороняється [9].

Вимоги щодо публікацій та запитів регулюються у ст. X. 1 Статуту ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі) та ТБТ (технічні бар'єри у торгівлі) Угодою СОТ (ст. 2.9.1 та ст. 2.11) [9]. Складністю є те, що перевірити невиконання Стороною певних вимог дуже складно, тому немає чіткої інформації щодо ефективності їх застосування. Майже половина подібних вимог стосується конкретних товарів, а інша половина – методів, які застосовуються до груп даних товарів. Для полегшення роботи з такою інформацією Секретаріат створив спеціальну інформаційну базу, яка містить інформацію про ТБТ та СФС (санітарні та фіто санітарні заходи) заходи у документальному (не кількісному) вираженні.

Моніторингові звіти СОТ поділяються на два вид: один охоплює інформацію про торгівлю та відповідні зміни у ній; другий є оглядом стану торгівлі та інвестиційних заходів та створюється на прохання Великої 20-ки [1]. Конкретними проблемами торгівлі визнаються ті, які певним чином стосуються країни та є перешкодою для розвитку економіки. Звернення з подібними проблемами розділяються на ТБТ та СФС. З 1995 року по 2010 рік перших було 317, а других – 312 [3, с. 56].

Ще одним джерелом інформації є дебати. Лише станом на грудень 2011 року база даних СОТ містила 427 «запити на консультацію». Їх недоліком є те, що вони не вказують конкретний тип нетарифних заходів, і часто дублюються.

Необхідно зазначити, що для збору інформації щодо НТМ використовуються й інші джерела, які не належать СОТ. В цьому контексті можна виділити систему TRAINS (Trade Analysis and Information System), яка була розроблена ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку). База даних включає інформацію 86-ти країн за період з 1992 по 2010 роки [3, ст. 24]. Ще одним джерелом є база даних Світового Банку щодо тимчасових перешкод у торгівлі. Дана база містить інформацію відносно антидемпінгових заходів та компенсаційних мит більш ніж 30 країн світу, починаючи з 1980-го року. Також, в якості інформаційного джерела, виступає доповідь ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) щодо регулювання товарного ринку. Вона містить якісні дані про закони та правила, які можуть вплинути на конкуренцію у кількісних показниках. ОЕСР пропонує декілька індикаторів для визначення показників серед яких:

- Індикатор регулювання товарного ринку в масштабах всієї економіки, що охоплює внутрішні нормативи як у виробничому секторі, так і у секторі послуг.
- Секторний індикатор. Охоплює 3 невиробничих сектори: енергетика, транспорт і зв'язок та ідентифікує заходи, що впливають на ринок та державну власність та вертикальну інтеграцію та структуру ринку, але лише в семи галузях промисловості [7].

Що стосується обмеження прямих іноземних інвестицій, то можна виділити 4 види заходів: обмеження на іноземні акції; обмеження відбору та попереднього схвалення; пра-

вила обмеження для керівного персоналу; обмеження на діяльність іноземних підприємств.

Варто також згадати про Базу даних торговельних бар'єрів. Вона включає 32 сектори та 7 основних категорій: тарифи та мито; інструменти торгового протекціонізму; нетарифні бар'єри; бар'єри, пов'язані з інвестиціями; бар'єри щодо інтелектуальної власності; та інші методи, пов'язані з експортом та спеціальні методи щодо надання послуг. Кожна з цих категорій поділяється на кілька підкатегорій. Нетарифні бар'єри, наприклад, класифікуються на: кількісні обмеження та заходи; інші технічні заходи; державні закупівлі; субсидії; інші нетарифні заходи, а також санітарні та фіто-санітарні заходи [7].

Тенденція щодо впливу заходів ТБТ та СФС на окремі сектори торгівлі, загалом, є стабільною, проте наприкінці кожного десятиліття спостерігалось загострення ситуації: для СФС проблем це – 1997-1998 роки та 2008 рік; для проблем в сфері ТБТ – 1999-2000 роки, 2010 рік. В контексті заходів СФС увага була приділена питанням фармацевтичних товарів яке було підняте США, Бразилією, Швейцарією, Канадою, Австралією та ін.; молочних продуктів, підняте країнами Європейського Союзу (ЄС) проти Польщі. Пік протистояння припав на 2008 рік і стосувався позову США на Китай, а інших країн проти Японії відносно м'ясних, молочних та овочевих продуктів. Для ТБТ: перше питання було піднято багатьма країнами (США, Японією, Китаєм та ін.) проти ЄС щодо багатьох секторів (хімічні продукти, іграшки, різні метали, електричне автобудування); друге (2000 рік) – підняте США, Канадою, Японією проти ЄС відносно електричного машинобудування; останнє загострення – навпаки підняте ЄС проти США і стосувалося хімікатів і пластмас.

Новітній аналіз проведений експертами ЮНКТАД у 2012 року з використанням останніх даних про НТМ у 30-х країнах, що розвиваються а також ЄС і Японії показує, що заходи ТБТ та СФС переважають над іншими заходами НТМ. Разом вони мають більше значення, аніж «жорсткі заходи», такі як цінові і кількісні міри контролю. В середньому, країни використовують заходи ТБТ, що розповсюджуються на близько 30% товарів та секторів торгівлі, а заходи СФС – на 15%.

Частка технічних вимог серед заходів НТМ становить 17%. Варто підкреслити, що заходи ТБТ/СФС складають половину серед всіх заходів НТМ. Найчастіше можна побачити звіти про вимоги щодо сертифікації – 26%, експортного контролю – 23% і отримання експортних ліцензій-дозволів – 13%. Разом ці категорії складають більш ніж 60% від загальної кількості скарг про заходи відносно експорту. Необхідно зазначити, що перераховані вище показники характеризують ситуацію в країнах, що розвиваються, проте вони не висвітлюють ситуації у розвинених країнах (наприклад в США, ЄС та Японії) [7].

У першу п'ятірку проблем, які стоять перед американськими експортерами, увійшли: заходи, що стосуються імпорту (24%); заходи відносно інвестицій інвестиційні (20%); перевірка стандартів (12%); заходи СФС (10%); права інтелектуальної власності (9%). Що стосується ЄС, то це: заходи СФС (35%); перевірка стандартів (16%); обмеження конкуренції (9%); права інтелектуальної власності (7%); і заходи, що стосуються імпорту (6%) [6, с. 62]. Три четвертих усіх обмежуючих заходів НТМ припадає на розвинені країни-імпортери; $\frac{1}{3}$ – на країни, що розвиваються.

Адміністративні процедури є найпоширенішим джерелом проблем для трейдерів, тоді як заходи ТБТ/СФС відіграють другорядну роль. Заслугує уваги той факт, що НТМ по-різному впливають на кожний із секторів економіки, проте, не пропорційно, при цьому ступінь їх впливу залежить від сектору, де вони застосовуються. Так, наприклад, головною відмінністю є відмінність між сільським господарством та іншими секторами економіки.

Заходи СФС впливають на сільськогосподарський сектор у 251 з 267 випадків (94%), а заходи ТБТ – на 29% у сільському господарстві та 65% у інших галузях економіки.

Також експертами ЮНКТАД було зібрано докази того, що сільськогосподарська продукція більше інших страждає від нетарифних методів. Близько 53% компаній повідомили, що застосування заходів НТМ спричинило негативні наслідки.

Серед процесуальних перешкод найчастішими є нестаток часу (35%); затримки, пов'язані з короткими строками подання документації (35%); адміністративні перепони (17%); високі «неофіційні» платежі (22%); технічні вимоги (55%). Процедурні перешкоди рідко включають: урядові (0%); субсидіальні (0%); контроль за цінами (25%) (включаючи антидемпінгові та компенсаційні міри). Частіше за все вони використовуються у випадках пов'язаних з інтелектуальною власністю (100%) та експортом (88%) [6, с. 68].

Слід зазначити, що в середньому – НТМ обмежують торгівлю майже вдвічі більше, ніж тарифи. Проте ця інформація не оновлювалася на глобальному рівні майже 10 років. Цікавим є те, що у випадку сфери послуг НТМ майже не залежать від рівня розвитку країни, хоча у країнах, що розвиваються, вони, де-факто, значно більші [4, с. 57].

Як відомо, нетарифні методи можуть набувати різних форм: квоти, субсидії, технічні регламенти тощо. Застосування нетарифних методів відрізняється, залежно від країни, до якої вони застосовуються, та сектору економіки. В сучасній економічній літературі не проводиться різниця між видами нетарифних заходів, за винятком сфери охорони навколишнього середовища та регулювання безпеки харчових продуктів [2, с. 45].

Також регулювання, спрямоване на забезпечення відповідних стандартів (наприклад, стандарти бухгалтерського обліку) позитивно пов'язане з транскордонною торгівлею та з надходженням прямих іноземних інвестицій у сферу фінансових послуг. Так, стандарти щодо імпорту спричиняють негативний ефект на імпорт у невиробничих сферах (зокрема: продукти харчування, напої, сировина та матеріали, мінеральне паливо), але позитивно впливають на імпорт у секторі обробної промисловості (в тому числі: масла, хімікати, промислове виробництво та ін.) [2, с. 49].

Обсяг торгівлі та диверсифікації експортних ринків може включати у себе початкові фіксовані витрати на сертифікацію, але не включає додаткові змінні витрати. З цього випливає, що якщо витрати, пов'язані з торгівлею знижуються, то фірми з високою продуктивністю праці розширюються. Таким чином, найбільш вищезазначені фірми входять на експортні ринки, у той час як фірми, з меншою продуктивністю праці або ж зменшують свою частку, або взагалі з виходять з експортних ринків.

Існують також деякі свідчення того, що наслідки заходів ТБТ/СФС на диверсифікацію експортного ринку залежать від типу фірми. Стандарти та технічні регламенти (якщо вони не впроваджені) виявляються особливо впливовими (в негативному сенсі) на експорт фірм. Крім того, заходи ТБТ/СФС ще більш негативно впливають на вхід до ринку малих та середніх підприємств. Важливим є той факт, що НТМ можуть також бути обмежувальними, як і тарифні методи, або навіть носити ще більш жорсткий характер у випадку країн з високим або середнім рівнем доходу.

Також слід підкреслити, що не обов'язково всі НТМ обмежують торгівлю. Наприклад, заходи ТБТ/СФС не завжди однозначно збільшують чи зменшують обсяги торгівлі: позитивно вони впливають на технологічні передові сектори; негативно – на сировинні товари, напівфабрикати тощо. В даному контексті, важливо зробити акцент на тому, що гармонізація і взаємне визнання стандартів – способи, за допомогою яких можна пом'якшити негативний вплив заходів ТБТ/СФС.

Висновки. З огляду на вищенаведене дедалі частіше використання нетарифних заходів обмеження торгівлі зумовлює необхідність подальшого розробки політики міжнародної співпраці, яка направлена на мінімізацію їх негативного впливу на міжнародну торгівлю. Також однією з проблем є той факт, що в основному вплив НТМ на міжнародну торгівлю досить складно виявити. Досить часто виникають питання щодо причин введення нетарифних заходів, чи являються вони необхідними для зниження ризику для здоров'я, або виступають виключно у вигляді протекціоністських мір. Проведений аналіз є важливим в контексті проведення ефективної торговельної політики, оскільки подальше удосконалення нетарифних інструментів регулювання та прозорість їх використання повинні стати одним із основних засобів ефективності функціонування міжнародного економічного простору.

Список використаної літератури

1. A Preliminary Analysis on Newly Collected Data on Non-Tariff Measures. Policy Issues in International Trade and Commodities Study Series No. 53 / United Nations Conference on Trade and Development. – Geneva, 2013 [Electronic resource]. – Mode of excess: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtab54_en.pdf.
2. Classification of Non-Tariff Measures. February 2012 Version / Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. United Nations Conference on Trade and Development. – Geneva, 2013. – 48 p.
3. Eighteen Annual Review of the Implementation and Operation of the TBT Agreement (G/TBT/33) / The WTO Committee on Technical Barriers to Trade. – 2013. – 26 p.
4. Evolution of the international trading system and its trends from a development perspective (Trade and Development Board Fifty-ninth session) / UNCTAD secretariat. – Geneva, 2012. – 25 p.
5. I-TIP Goods: Integrated analysis and retrieval of notified non-tariff measures [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://i-tip.wto.org/goods/default.aspx?language=en>.
6. Key Statistics and Trends in Trade Policy / United Nations Conference on Trade and Development: Trade Analysis Branch, Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. – Geneva, 2013. – 28 p.
7. UNCTAD. World Trade Report 2012 – Trade and Public Policies: A Closer Look at Non-tariff Measures in the 21st Century.
8. Wilke M. Tuna labelling and the WTO: How safe is «dolphin-safe»? / M. Wilke // Bridges Trade BioRes Review. – 2012. – Volume 6. No. 2 [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://ictsd.org/i/news/bioresreview/135695>.
9. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264.
10. Макконнелл Р. К., Брю С. Л. Економікс: Принципи, проблеми та політика. – М. : Республіка, 1992. – Т.2. – С. 320-363.
11. Офіційний сайт Світової організації торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org>.
12. Турбан Г. В. Развитие международной торговли и рост протекционизма / Г. В. Турбан // Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право. – 2010. – Вип. 2. Т. 2. – С. 430-435.

WTO: NON-TARIFF MEASURES OF REGULATION OF INTERNATIONAL TRADE AND THEIR PRACTICAL IMPLICATIONS

Ogida P. P.

4th-year student, specialty «World Economy and International Economic Relations», Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific supervisor: Ph.D., assistant professor Pidchosa O. V.

Abstract. *Taking into account modern conditions of the international economic relations, which are characterized by constant transformations in the global market, the threat of global recession, active use of non-tariff protectionist measures exacerbates the situation in the world. Non-tariff regulation has been one of the main tools of regulation of international trade. Considering the global trend to reduce the impact of tariff protectionist measures, countries are increasingly resorting to non-tariff regulations of commerce. This situation makes it necessary to investigate the issue further. In this paper we have investigated methods of non-tariff regulation of international trade and their implications for the economy.*

Key words: *non-tariff measures, the international trade, GATT, WTO.*

Referances

1. Preliminary Analysis on Newly Collected Data on Non-Tariff Measures. Policy Issues in International Trade and Commodities Study Series No.53 / United Nations Conference on Trade and Development. – Geneva, 2013 [Electronic resource]. – Mode of excess: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtab54_en.pdf.
2. Classification of Non-Tariff Measures. February 2012 Version / Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. United Nations Conference on Trade and Development. – Geneva, 2013. – 48 p.
3. Eighteen Annual Review of the Implementation and Operation of the TBT Agreement (G/TBT/33) / The WTO Committee on Technical Barriers to Trade. – 2013. – 26 p.
4. Evolution of the international trading system and its trends from a development perspective (Trade and Development Board Fifty-ninth session) / UNCTAD secretariat. – Geneva, 2012. – 25 p.
5. I-TIP Goods: Integrated analysis and retrieval of notified non-tariff measures [Electronic resource]. – Mode of excess: <http://i-tip.wto.org/goods/default.aspx?language=en>.
6. Key Statistics and Trends in Trade Policy / United Nations Conference on Trade and Development: Trade Analysis Branch, Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. – Geneva, 2013. – 28 p.
7. UNCTAD. World Trade Report 2012 - Trade and Public Policies: A Closer Look at Non-tariff Measures in the 21st Century.
8. Wilke M. Tuna labelling and the WTO: How safe is «dolphin-safe»? / M. Wilke // Bridges Trade BioRes Review. – 2012. – Volume 6. No. 2 [Electronic resource]. – Mode of excess: <http://ictsd.org/i/news/bioresreview/135695>.
9. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947). [Electronic resource]. – Mode of excess: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264.
10. Makonnell R.K., Brû S.L. Ekonomiks: Principi, problemi ta politika. – M.: Respublika, 1992. – T.2. – S. 320-363.
11. World Trade Organization Official Website [Electronic resource]. – Mode of excess: <http://www.wto.org>.
12. Turban G. V. Razvitie mezhdunarodnoj trgovli i rost protekcionizma / G. V. Turban // Visnik Donec'kogo nacional'nogo universitetu. Seriâ V: Ekonomika i pravo. – 2010. – Vip. 2. T. 2. – S. 430-435.

ВТО: НЕТАРИФНЫЕ МЕТОДЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ И ИХ ПОСЛЕДСТВИЯ

Ogida P. P.

Студент 4-го курса специальности «Мировое хозяйство и международные экономические отношения» Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель: кандидат экономических наук, ассистент Подчёса А. В.

Аннотация. *В современных условиях международных экономических отношений, которые характеризуются постоянными трансформациями на мировом рынке, угрозами*

глобальной рецессии активное использование нетарифных протекционистских методов обостряет положение на мировой арене. Нетарифное регулирование выступает одним из основных инструментов регламентации международной торговли. Учитывая общемировую тенденцию к снижению влияния тарифных протекционистских методов, страны все чаще прибегают к нетарифным методам регулирования торговли. Такое положение вещей вызывает необходимость дальнейшего исследования этой проблемы. В работе исследованы нетарифные методы регулирования международной торговли и их последствия для экономики.

Ключевые слова: *нетарифные методы, международная торговля, ГАТТ, ВТО.*